

OSNOVNA ŠOLA GUSTAVA ŠLIHA VELENJE
VODNIKOVA 3, 3320 VELENJE

MLADI RAZISKOVALCI ZA RAZVOJ ŠALEŠKE DOLINE

RAZISKOVALNA NALOGA

**RAZLIKE V SESTAVI IZBRANIH ŽIVIL MED VZHODNIM IN ZAHODNIM
TRGOM**

Tematsko področje: GEOGRAFIJA

Avtor:

Tia Sulejmanović 9.razred

Mentorici:

Suzana Pustinek, prof. biol.
mag. Anita Povše, prof. biol. in kem.

Velenje, 2018

Raziskovalna naloga je bila opravljena na Osnovni šoli Gustava Šiliha Velenje.

Mentorici: Suzana Pustinek, prof. biol.

mag. Anita Povše, prof. biol. in kem.

Datum predstavitve:

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD OŠ Gustava Šiliha, 2017/2018

KG vzhodni trg / zahodni trg / živila / sladkor / energijska vrednost / maščobe / sol / Nutella / Twix / Milka / Fanta / Coca Cola / Snickers / Oreo / Tuc

AV SULEJMANOVIĆ, Tia

SA PUSTINEK, Suzana / POVŠE, Anita

KZ 3320 Velenje, SLO, Vodnikova 3

ZA OŠ Gustava Šiliha Velenje

LI 2018

IN **RAZLIKE V SESTAVI IZBRANIH ŽIVIL MED VZHODNIM IN ZAHODNIM TRGOM**

TD Raziskovalna naloga

OP X, 39 s., 14 graf., 26 sl., 2 pril., 19 ref.

IJ SL

JI sl

AI Na slovenskem trgu je mogoče dobiti iste izdelke z različno sestavo. Razlika v sestavi je posledica tega, da so eni narejeni za vzhodni, drugi pa za zahodni trg. V raziskavi je bila opravljena primerjava med osmimi pari izbranih izdelkov (Nutella, Twix, Oreo, Milka, Tuc, Snickers, Fanta, Coca Cola) narejenimi za različna trga. Pri tem so raziskovalci popisali deklaracije, primerjali sestavo izbranih izdelkov in preverili organoleptične lastnosti, ki jih je ocenjevalo od 40 do 50 učencev, starih med 14 in 15 let. Raziskava je pokazala, da obstajajo razlike v sestavi izbranih izdelkov in da te razlike pokuševalci opazijo. Deklice imajo bolj izostren okus za sladko. Pokuševalcem so bolj všeč izdelki, ki so dostopnejši in so jih navajeni. Razlike v sestavi izdelkov, narejenih za vzhodni in zahodni trg so majhne, vendar niso zanemarljive. Pomembno je, da te razlike ne vplivajo na kakovost živila.

KEY WORDS DOCUMENTATION

ND OŠ Gustava Šiliha, 2017/2018

CX Eastern market /Western market / food / sugar / energy value / fats / salt / Nutella /
Twix / Milka / Fanta / Coca Cola / Snickers / Oreo / Tuc

AU SULEJMANOVIĆ, Tia

AA PUSTINEK, Suzana / POVŠE, Anita

PP 3320 Velenje, SLO, Vodnikova 3

PB OŠ Gustava Šiliha Velenje

PY 2018

TI **DIFFERENCES IN COMPOSITION OF CHOSEN FOODS BETWEEN
EASTERN AND WESTERN MARKET**

DT RESEARCH WORK

NO X, 39 p., 26 fig., 14 graf., 2 ann., 19 ref.

LA SL

AL sl / en

AB In Slovenia there is possible to purchase the same food products with different food composition. The difference lies in the fact that some products are manufactured for the Eastern and some for the Western European market. A research included a comparison between eight pairs of selected products (Nutella, Twix, Oreo, Milka, Tuc, Snickers, Fanta, Coca Cola) manufactured for different markets. The researchers have listed declarations, compared the composition of selected products and verified organoleptic properties estimated by 40 to 50 pupils aged between 14 and 15 years. The research proved that there are differences in the composition of selected products and they were also noticed by the testers. The girls have a sharper taste for sweetness. The testers prefer products that are more accessible, and they are used to. Differences in the composition of products made for the Eastern and the Western market are small, but not negligible. It is important that they do not affect the quality of the food.

KAZALO VSEBINE

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA	III
KEY WORDS DOCUMENTATION	IV
KAZALO VSEBINE	V
KAZALO GRAFOV	VII
KAZALO SLIK	VIII
SEZNAM OKRAJŠAV	X
1 UVOD	1
2 PREGLED OBJAV	2
2.1 DEKLARACIJA IN DEKLARIRANJE IZDELKOV	2
2.1.1 KAJ JE DEKLARACIJA?	2
2.1.2 KAJ PRAVI SLOVENSKA ZAKONODAJA?	2
2.1.3 DEKLARIRANJE ŽIVILSKIH PRODUKTOV	3
2.2 PREDSTAVITEV IZDELKOV	5
2.2.1 NUTELLA	5
2.2.2 TWIX	5
2.2.3 MILKA	6
2.2.4 TUC	7
2.2.5 COCA COLA	7
2.2.6 FANTA	8
2.2.7 OREO	8
2.2.8 SNICKERS	9
2.3 DOSEDANJE RAZISKAVE	9
2.4 VZHODNI IN ZAHODNI TRG	10
3 METODE DELA	11
3.1 POPIS IZDELKOV	11
3.2 PRIMERJAVA SESTAVE IZBRANIH ŽIVIL	11
3.3 POKUŠANJE VZORCEV ŽIVIL	11
4 REZULTATI	16
4.1 DEKLARACIJE IZBRANIH ŽIVIL	16
4.2 SESTAVA IZBRANIH ŽIVIL	21
4.3 REZULTATI POKUŠANJA IZBRANIH ŽIVIL	25
5 DISKUSIJA	29
6 ZAKLJUČEK	33
7 POVZETEK	34
8 SUMMARY	35
9 ZAHVALA	36

10 LITERATURA	37
11 PRILOGE	39

KAZALO GRAFOV

GRAF 1: PRIMERJAVA ENERGIJSKE VREDNOSTI ŽIVIL ZA VZHODNI IN ZAHODNI TRG.	21
GRAF 2: PRIMERJAVA VSEBNOSTI MAŠČOB V ŽIVILIH ZA VZHODNI IN ZAHODNI TRG.....	22
GRAF 3: PRIMERJAVA VSEBNOSTI OGLJIKOVIH HIDRATOV V ŽIVILIH ZA VZHODNI IN ZAHODNI TRG. ...	22
GRAF 4: PRIMERJAVA VSEBNOSTI SLADKORJA V ŽIVILIH ZA VZHODNI IN ZAHODNI TRG.	23
GRAF 5: PRIMERJAVA VSEBNOSTI BELJAKOVIN V ŽIVILIH ZA VZHODNI IN ZAHODNI TRG.	23
GRAF 6: PRIMERJAVA VSEBNOSTI SOLI V ŽIVILIH ZA VZHODNI IN ZAHODNI TRG.	24
GRAF 7: ODGOVORI ANKETIRANCEV NA VPRAŠANJE KATERO NUTELLO BI IMELI NAJRAJE ZA ZAJTRK.	25
GRAF 8: ZAKAJ SO SE ANKETIRANCI ODLOČILI ZA IZBRANO NUTELLO?.....	25
GRAF 9: KATERA NUTELLA SE JE ANKETIRANCI ZDELA NAJBOLJ SLADKA?	26
GRAF 10: KATERA COCA-COLA SE JE ANKETIRANCI ZDELA BOLJ SLADKA?.....	26
GRAF 11: KATERA FANTA SE JE ANKETIRANCI ZDELA BOLJ SLADKA?.....	27
GRAF 12: KATERI TUC SE JE ANKETIRANCI ZDEL BOLJ SLAN?	27
GRAF 13: KATERI TWIX SE JE ANKETIRANCI ZDEL BOLJ SLADEK?	28
GRAF 14: KATERA MILKA SE JE ANKETIRANCI ZDELA BOLJ SLADKA?	28

KAZALO SLIK

SLIKA 1: ČOKOLADNO LEŠNIKOV NAMAZ NUTELLA (HTTP://BILDKOLLEKTION.COM/NUTELLA/).....	5
SLIKA 2: SLADEK PRIGRIZEK TWIX (HTTPS://WWW.INFLUENSTER.COM/REVIEWS/TWIX/).....	6
SLIKA 3: VEČ VRST ČOKOLAD MILKA (HTTPS://WWW.FLICKR.COM/PHOTOS/YUME_MOON/2927398074/).....	6
SLIKA 4: KREKERJI TUC (HTTPS://EN.WIKIPEDIA.ORG/WIKI/TUC_(CRACKER)).	7
SLIKA 5: GAZIRANA BREZALKOHOLNA PIJAČA COCA-COLA (HTTP://WWW.THEDRUM.COM).	7
SLIKA 6: FANTA Z OKUSOM POMARANČE (HTTPS://WWW.THESUN.CO.UK).....	8
SLIKA 7: PIŠKOTI OREO (HTTP://LOGOS.WIKIA.COM/WIKI/FILE:OREO.JPG).....	8
SLIKA 8: ČOKOLADICE SNICKERS (HTTPS://WWW.MKATEB.COM/PRODUCT/SNICKERS-CHOCOLATE). ...	9
SLIKA 9: NUTELLE IZ RAZLIČNIH KONCEV SVETA PRIPRAVLJENE ZA POKUŠANJE (FOTO: T.SULEJMANOVIĆ).	12
SLIKA 10: ŽLIČKE Z VZORCI NUTELLE Z RAZLIČNIH KONCEV SVETA PRIPRAVLJENE ZA POKUŠANJE (FOTO: T.SULEJMANOVIĆ).	12
SLIKA 11: UČENCI MED POKUŠANJEM VZORCEV NUTELL. (FOTO: T.SULEJMANOVIĆ).....	13
SLIKA 12: MED POKUŠANJEM RAZLIČNIH VZORCEV SO UČENCI POPILI KOZAREC VODE. (FOTO: T.SULEJMANOVIĆ).	13
SLIKA 13: PRIPRAVLJENI VPRAŠALNIKI (FOTO: T.SULEJMANOVIĆ).....	14
SLIKA 14: UČENCI MED REŠEVANJEM VPRAŠALNIKA (FOTO: T.SULEJMANOVIĆ).	14
SLIKA 15: VZORCI ŽIVIL PRIPRAVLJENI NA POKUŠANJE (FOTO: T.SULEJMANOVIĆ).....	15
SLIKA 16: RAZLAGA ČRK A IN W NA DEKLARACIJI NUTELLE (FOTO: A. POVŠE).....	16
SLIKA 17: IZDELEK ZA ZAHODNI TRG OZNAČEN Z ČRKO W (FOTO: A. POVŠE).....	16
SLIKA 18: NEPREGLEDNE DEKLARACIJE RUSKE, AMERIŠKE IN TURŠKE NUTELLE (FOTO: T.SULEJMANOVIĆ).	17
SLIKA 19: PRIMERJAVA DEKLARACIJ TUCA ZA ZAHODNI (LEVO) IN VZHODNI TRG(DESNO) (FOTO: T.SULEJMANOVIĆ).	18
SLIKA 20: PRIMERJAVA DEKLARACIJ COCA-COLE ZA ZAHODNI (LEVO) IN VZHODNI TRG (DESNO) (FOTO: T.SULEJMANOVIĆ).....	18
SLIKA 21: PRIMERJAVA DEKLARACIJ FANTE ZA ZAHODNI (LEVO) IN VZHODNI TRG (DESNO) (FOTO: T.SULEJMANOVIĆ).	18
SLIKA 22: PRIMERJAVA DEKLARACIJ SNICKERSA ZA ZAHODNI (LEVO) IN VZHODNI TRG (DESNO) (FOTO: T.SULEJMANOVIĆ).....	19
SLIKA 23: PRIMERJAVA DEKLARACIJ MILKE ZA ZAHODNI (ZGORAJ) IN VZHODNI TRG (SPODAJ) (FOTO: T.SULEJMANOVIĆ).	19

SLIKA 24: PRIMERJAVA DEKLARACIJ OREA ZA ZAHODNI (ZGORAJ) IN VZHODNI TRG (SPODAJ) (FOTO: T.SULEJMANOVIĆ)	20
SLIKA 25: PRIMERJAVA DEKLARACIJ TWIXA ZA ZAHODNI (ZGORAJ) IN VZHODNI TRG (SPODAJ) (FOTO: T.SULEJMANOVIĆ)	20
SLIKA 26: VSEBNOST RAZLIČNIH HRANIL NAVEDENIH NA DEKLARACIJI NUTELLE ZA ZAHODNI TRG (LEVO) IN VZHODNI TRG (DESNO) (FOTO: A. POVŠE).	30

SEZNAM OKRAJŠAV

OŠ	Osnovna šola
in sod.	in sodelavci
npr.	na primer
oz.	oziroma

1 UVOD

Prehranjevanje je eden od osnovnih življenjskih procesov. Pri ljudeh se prehranske navade oblikujejo že v zgodnjem otroštvu. Zato imajo starši ključno vlogo pri razvoju prehranskih nagnjenj, velik vpliv nanje pa imajo med drugim tudi vrstniki in mediji. Znano je, da imamo ljudje prirojeno nagnjenje za sladek okus, kar pa s pridom izkoriščajo oglaševalci, ki v času programov za otroke oglašujejo izdelke z veliko dodanega sladkorja.

Ker imam rada Nutello, sem opazila, da se Nutelle različnih proizvajalcev razlikujejo v okusu, barvi in teksturi. Razlika v sestavi je posledica tega, da jih izdelujejo za različne trge, za vzhodnoevropski in zahodnoevropski trg.

Z raziskovalno nalogo sem želela ljudem pokazati, da obstajajo razlike med istimi izdelki izdelanimi za vzhodni in zahodni trg, kje je najbolje kupovati te izdelke in jih ozavestiti o spremljanju omenjene problematike, saj lahko vpliva na kvaliteto naših življenj.

HIPOTEZE:

- ~Izdelki proizvedeni za vzhodni trg bodo vsebovali več sladkorja in maščob kot isti izdelki proizvedeni za zahodni trg.
- ~Pokuševalci bodo opazili razliko med izdelki za vzhodni in zahodni trg.
- ~Deklice bodo med pokušanjem živil večkrat opazile razliko v okusih kot dečki.
- ~Pokuševalcem bo bolj všeč Nutella proizvedena za zahodni trg.

2 PREGLED OBJAV

2.1 DEKLARACIJA IN DEKLARIRANJE IZDELKOV

2.1.1 KAJ JE DEKLARACIJA?

Deklariranje izdelkov pomeni označevanje z različnimi podatki. Deklaracija je namenjena potrošnikom in vsebuje osnovne podatke o proizvodu, proizvajalcu, dobavitelju in tudi o tistem, ki je za izdelek na trgu odgovoren (Deklariranje produktov, 2017).

2.1.2 KAJ PRAVI SLOVENSKA ZAKONODAJA?

Slovenska zakonodaja deklaracije ne ureja v nekem splošnem predpisu, ki bi veljal za vse proizvode, ki so dostopni na trgu, ampak je potrebno za vsak produkt preveriti, ali je označevanje posameznih vrst proizvodov urejeno v zakonu. Deklariranje posameznih proizvodov je obvezno le, če tako predpisi določajo (Deklariranje produktov, 2017).

Na splošno Zakon o varstvu potrošnikov v 2. členu določa, da mora podjetje s potrošniki sodelovati v slovenskem jeziku, na območjih, kjer avtohtono živita italijanska in madžarska narodna manjšina pa tudi v jeziku narodne manjšine, kar vsekakor velja tudi za deklariranje podatkov na izdelku. Pri tem mora podjetje pri pisnih sporočilih, prav tako deklaracijah, uporabljati celotno ime svoje firme in sedež. Namesto besednega jezika lahko podjetje pri označevanju izdelkov uporablja tudi splošno razumljive simbole in slike (Pravilnik ..., 2017).

Glede na 3. in 4. člen Pravilnika o splošnem označevanju predpakiranih živil morajo označbe na živilu biti razumljive, razločne in trajne, na dobro vidnem mestu embalaže ali z njo povezane etikete, razen za izdelke, navedene v 5. členu tega pravilnika (izdelki, ki niso namenjeni končnemu potrošniku). Označbe ne smejo biti skrite, nejasne ali motene z drugim pisnim ali slikovnim gradivom. Ime živila, neto količina, rok uporabnosti in odstotek alkohola morajo biti označeni v istem vidnem polju, razen na embalaži, katere največja površina ne meri več kot 10 kvadratnih centimetrov (Pravilnik ..., 2017).

Označbe ne smerjo zavajati potrošnika, zlasti glede njihovih lastnosti, izvora ali porekla, sestave, količine, uporabnosti, načina izdelave ali proizvodnje. Prepovedano je tudi pripisovanje lastnosti, ki jih nima in uporaba informacij, da ima živilo posebne lastnosti, kadar imajo take lastnosti vsa istovrstna živila. To velja tudi za predstavitev in oglaševanje živil (Pravilnik ..., 2017).

2.1.3 DEKLARIRANJE ŽIVILSKIH PRODUKTOV

Ureditev označevanja živil mora predvsem obveščati in varovati potrošnika. Varovanje potrošnika pa se lahko zagotovi le s potrebnimi in pravilnimi informacijami o proizvodu, ki ga želi kupiti, zato je označevanje živil nujno. Podatki o proizvodu morajo biti jasni, nedvoumni, točni in ne smejo zavajati potrošnika. Pogosto se zgodi, da so takšne označbe potrošniku neprijazne, saj so zapletene in nerazumljive, hkrati pa mora ponudnik oz. proizvajalec zadostiti standardom, ki ga ureja evropska in nacionalna zakonodaja, ki pa se v zadnjem obdobju stalno dopolnjuje. Nekakšni minimalni standardi za vsa živila, ki se dajejo v promet, so določeni v Direktivi o približevanju zakonodaje držav članic o označevanju, predstavljanju in oglaševanju živil 2000/13/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. marca 2000 (Deklariranje produktov, 2017).

Označevanje živil delimo na tri področja:

I. Splošno označevanje:

Ime proizvoda (mleko, jajca, skuta ...), če se za izvod uporablja blagovna znamka ali domišljijško ime, mora biti poleg takšnega imena tudi ime proizvoda. V primeru, da je živilo predelano v posebnem tehnološkem postopku ali je v fizikalnem stanju, ki bi lahko zavajalo potrošnika, mora vsebovati izdelek tudi to informacijo (npr. pasterizirano, v prahu ...).

Seznam sestavin – jasno mora biti, katere sestavine so prisotne v proizvodu, katere vsebine je največ in katere najmanj. Pri aditivih je obvezno navesti kategorijo, v katero aditiv spada, in navesti specifično ime ali E-številko (npr. konzervans natrijev nitrit ali konzervans E 250). Navedene morajo biti tiste sestavine, ki povzročajo alergijo, prav tako informacija o sladilu, če ga proizvod vsebuje.

Neto količina – je količina zapakiranega izdelka (kg, g, l, ml). Navedba količine ni obvezna na produktih, ki se običajno prodajajo po kosih (npr. jajca) in se jih zlahka prešteje z zunanje strani ali pa je število kosov navedeno na označbi. Navedba količine ni potrebna na izdelkih, katerih masa je manjša od 5 g ali 5 ml, razen za začimbe in zelišča.

Rok uporabnosti – rok, do katerega je živilo lahko v prodaji in se kvvari. Navedba roka uporabnosti ni obvezna za živila, kot so sveže sadje, zelenjava, sol, fermentiran kis, vrste peciva, ki se običajno zaužijejo v 24 urah po izdelavi, alkoholne pijače, ki vsebujejo 10 promilov ali več alkohola ...

Ime in naslov proizvajalca

Označevanje gensko spremenjenih organizmov

Serija oz. lot – predstavlja enoto živila v prometu, ki je izdelano, predelano ali pakirano pod enakimi pogoji.

Država porekla – v primeru, da bi lahko njegova izpustitev zavedla potrošnika.

Pogoji shranjevanja – obvezno le, če je to bistveno za uporabnosti živila.

Navodila za uporabo – obvezno le, če potrošnik brez tega podatka ne bi mogel pravilno uporabiti živilo.

Vsebnost alkohola

Kontrolirana atmosfera – navedba »pakirano v kontrolirani atmosferi« je obvezna, kadar je rok uporabnosti podaljšan s pomočjo plinov za pakiranje.

Ionizirajoče sevanje – vsako živilo, ki je obdelano z ionizirajočim sevanjem, mora biti ustrezno označeno.

Razred ali kategorija – le če se živilo razvršča v kategorije in razrede (Deklariranje produktov, 2017).

II. Informacije o hranilni vrednosti:

Označevanje hranilne vrednosti je obvezno, kadar se proizvajalec o predstavitvi ali oglaševanju živila z izjavo o hranilni vrednosti sklicuje na posebno hranilno lastnost živila. Podatki o hranilni vrednosti morajo biti navedeni na 100 g ali na 100 ml živila. Energijska vrednost živila je izražena v kilo joulih (kJ) ali kilokalorijah (kcal). Izvor energije so predvsem beljakovine, maščobe in ogljikovi hidrati. Poleg tega pa so lahko na embalaži navedene tudi druge snovi, ki jih živilo vsebuje, npr. sladkorji, vitamini in minerali, vlaknine, maščobne kisline ... (Deklariranje produktov, 2017).

III. Označevanje prehranskih in zdravstvenih trditev:

Gre za živila, ki so namenjena osebam s problemi v presnovi in prebavi, za ljudi z določenimi fizičnimi posebnostmi ter za dojenčke in male otroke. Za takšno vrsto živil je potrebna posebna oznaka, zopet zaradi varstva kupca, ki mora vedeti, kaj kupuje (Deklariranje produktov, 2017).

2.2 PREDSTAVITEV IZDELKOV

Izbrala sem si 8 izdelkov, ki jih lahko najdemo v različnih trgovinah na slovenskem trgu. To so Nutella, Twix, Snickers, Fanta, Coca Cola, Tuc, Milka in Oreo.

2.2.1 NUTELLA

Nutella je priljubljen lešnikov- čokoladni namaz, ki izvira iz Italije. Na trgu je že od leta 1964, razvili pa so jo v družbi Ferrero. Predhodnik Nutelle je pasta Giandujot. Leta 1951 je firma Ferrero začela izdelovati kremasto obliko oz. namaz imenovan Supercrema, ki se je prodajala v pločevinkah. V letu 1963 so hoteli razširiti prodajo izven Italije, zato so namaz tudi preimenovali v Nutella. Ime namaza je sestavljeno iz angleške besede nut, kar pomeni lešnik in italijanske končnice ella. Glavne sestavine so: lešniki, kakav, palmovo olje in sladkor, izvirni recept pa je skrivnost proizvodnje. V Italiji se ne sme poimenovati čokoladni namaz, ker vsebuje premalo kakava. Zato je Nutella lešnikov namaz. Prva tovarna Nutelle izven Evrope je bila odprta leta 1978 v kraju Lithgow pri Sidneyju v Avstraliji. Svetovni dan Nutelle je 5. februarja (Nutella, Vse o Nutelli, 2017).

Slika 1: Čokoladno lešnikov namaz Nutella (<http://bildkolektion.com/nutella/>).

2.2.2 TWIX

Je slaščica s piškotom in karamelo, oblita z mlečno čokolado. Proizvaja ga podjetje Mars. Podjetje Mars je svetovni proizvajalec slaščic, hrane za hišne ljubljence in drugih prehrabnenih izdelkov. Je šesto največje podjetje v ZDA, ki se ukvarja z hrano. Ustanovljeno je bilo pred 106 leti. Čokoladica je bila prvič izdelana leta 1967 v Združenem kraljestvu in

vedena leta 1979. Prvotno ime čokoladice je bilo Raider in preimenovano v Twix leta 1991. Leta 2014 pa so uvedli Twix bites, male čokoladice (Twix, 2017).

Slika 2: Sladek prigrizek Twix (<https://www.inflenster.com/reviews/twix>).

2.2.3 MILKA

Čokolada Milka je znana vrsta mlečne čokolade. Proizvaja se v kar sedmih evropskih državah in sicer v Avstriji, Bolgariji, Slovaški, Nemčiji, Romuniji, Poljski in Srbiji. Že več kot 100 let pa se proizvaja v Lörrachu, Nemčiji. Nastala je v Švici leta 1901. Simbol blagovne znamke je vijolična krava z zvoncem okoli vratu, ponavadi na alpskem travniku. Prodaja se v številnih paketih in okusih, odvisno od tega, kje je kupljena. Proizvajajo tudi Milkine piškote in piškote, ki vsebujejo mlečno čokolado Milko (Milka, Mlečna čokolada Milka, 2017).

Slika 3: Več vrst čokolad Milka (https://www.flickr.com/photos/yume_moon/2927398074).

2.2.4 TUC

Je blagovna znamka prigrizka v obliki krekerja. Krekerji Tuc so belgijskega porekla in so na voljo v Evropi, Aziji, Severni Ameriki in Severni Afriki. Slani krekerji so osmerokotne oblike in so zlato rumene barve. Proizvaja ga Jacob Fruitfield Food Group. V celinski Evropi jih trži podjetje Mondelez International. Obstajajo različne sorte krekerjev Tuc z različnimi okusi. Naprimer Mini Tuc - original, Tuc - sir sendvič, Tuc - žar, Tuc Craks kislja smetana in čebula, Tuc - slanina, Tuc - paprika... (Tuc, 2017).

Slika 4: Krekerji Tuc ([https://en.wikipedia.org/wiki/TUC_\(cracker\)](https://en.wikipedia.org/wiki/TUC_(cracker))).

2.2.5 COCA COLA

Coca Cola je popularna gazirana brezalkoholna pijača podjetja Coca Cola. Nekoč je vsebovala izvlečke rastlin koke in kole. Ima precej kofeina in nekaj ortofosforne kisline. Coca Cola in njen prodor v vse družbe sveta pogosto simbolizira močen prodor ameriške kulture po vsem svetu. Podjetje *The Coca Cola company* proizvaja tudi mnoge druge različice Coca Cole, kot so na primer dietna brezkofeinska in mnoge druge z okusi sadja. Logotip Coca Cole je narisal Frank Mason Robinson. *The Coca Cola company* proizvaja in prodaja tudi druge brezalkoholne pijače pod blagovnimi znamkami Fanta, Sprite... Coca Cola se je začela razvijati leta 1885 v ZDA. Recept je še danes najbolj varovana in slavna formula na svetu (Coca-Cola, 2017).

Slika 5: Gazirana brezalkoholna pijača Coca Cola (<http://www.thedrum.com>).

2.2.6 FANTA

Fanta je brezalkoholna gazirana osvežilna pijača z okusom pomaranče. Proizvaja jo podjetje *The Coca Cola company*. Fanta je nastala med drugo svetovno vojno, zaradi pomanjkanja sirupov za izdelavo Coca Cole. Tako je nemško podjetje leta 1942 razvilo Coca Colin nadomestek, ki je temeljil na pomarančnem soku. V začetku so jo izdelovali iz stranskih produktov proizvodnje sira in marmelade.

Pijača je dobila ime po nemški besedi *Fantasie* (*domišljija*). Po vojni je pijačo začela proizvajati materinska družba in leta 1960 tudi kupila zaščitni znak. Najbolj razširjen okus je Fanta Orange, obstajajo pa tudi drugi okusi kot so jabolko, jagoda, ananas in grozdje (Fanta, 2017).

Slika 6: Fanta z okusom pomaranče (<https://www.thesun.co.uk>).

2.2.7 OREO

Oreo je znamka piškota, ki ponavadi vsebuje dva čokoladna piškota in sladko kremno polnilo vmes. Označeni so kot čokoladni sendviči. Proizvaja ga podjetje *Mondelez International* v Združenih državah Amerike. Predstavljen je bil 6. marca leta 1912 in od takrat naprej je Oreo najbolj prodajan piškotek v ZDA (Oreo, 2017).

Slika 7: Piškoti Oreo (<http://logos.wikia.com/wiki/File:Oreo.jpg>).

2.2.8 SNICKERS

Snickers je blagovna znamka čokoladice, ki jo je izdelala ameriška družba *Mars*, v UK prej znana pod imenom *Maraton*, vendar se je spremenila leta 1990. Vsebuje nougat kremo posuto z arašidi in karamelo, oblito z mlečno čokolado. Leta 1930 je podjetje *Mars* predstavilo novo čokoladico Snickers, poimenovano po najljubšem konju družine Mars. Danes poznamo več Snickers izdelkov kot so naprimer Snickers mini, temna čokolada, sladoledne tablice Snickers... (Snickers, 2017).

Slika 8: Čokoladice Snickers (<https://www.mkateb.com/product/snickers-chocolate>).

2.3 DOSEDANJE RAZISKAVE

V primerjavo izdelkov za vzhodni in zahodni trg se je poglobila tudi Zveza potrošnikov Slovenije in je med 32 pari izdelkov, ki jih je pregledala s slovenskih in avstrijskih trgovskih polic, odkrila 10 parov izdelkov različne kakovosti. Razlike, ki vplivajo na kakovost izdelka, so odkrili tudi v gazirani pijači Coca Cola, mlečni čokoladi Milka in še v nekaterih drugih izdelkih.

Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin Slovenije je ugotovila, da med izdelki na naših trgovskih policah proizvedenih za zahodni trg in za vzhodni trg ni bistvenih razlik med deklarirano in izmerjeno vrednostjo oz. so izmerjene vrednosti posameznih iskanih hranil v izdelkih znotraj dopustnih odstopanj. Raziskovali so predvsem razlike med deklarirano in vsebovano vrednostjo. Razlog za raziskavo je posledica informacij nekaterih drugih članic EU (Slovaška in Madžarska), ki so opazile razlike med kakovostjo izdelkov za vzhodni in zahodni trg (Uradno ..., 2017).

Podoben članek je bil objavljen tudi v reviji *Moje finance*. Testirali so 3 izdelke in sicer Nutello, Lenor in Milko. Vzrok za raziskavo je bil mit, ki je krožil med domačimi uporabniki, in sicer, da so izdelki proizvedeni za nemški oz. zahodni trg bolj kakovostni od tistih, ki so

narejeni za vzhodno Evropo. Našli so razlike, toda uvozniki ali proizvajalci razlike v kakovosti zavračajo (Primerjava živil, 2017).

Proizvajalci so v študiji, ki jo je izvedlo Slovaško združenje potrošnikov, financirala pa jo je komisija Evropske unije, razkrili, da se recept lahko razlikuje glede na potrošniške preference, nekateri pa so celo priznali, da so uporabljali cenejše sestavine za vzhodni trg, kar po njihovem mnenju naj ne bi vplivalo na okus ali kakovost izdelka. Uporaba cenejših surovin je razumljiva, saj lahko tako dosežejo nižjo ceno v državah z manjšo kupno močjo (Kuhar, 2013).

2.4 VZHODNI IN ZAHODNI TRG

Izdelke sem delila na vzhodni in zahodni trg podobno kot jih je Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin Slovenije, in sicer razdelila sem jih glede na državo za katero je bil izdelek proizveden. Med izdelke proizvedene za vzhodni trg sem štela, če so bili proizvedeni za slovaški, češki, madžarski, hrvaški, romunski, bolgarski, srbski in slovenski trg. Kot zahodni trg pa sem štela izdelke proizvedene za nemški, avstrijski, italijanski in francoski trg.

3 METODE DELA

3.1 POPIS IZDELKOV

Pri izdelavi raziskovalne naloge sem najprej začela s popisom deklaracij izdelkov. Izbrala sem osem izdelkov: Coca Cola, Fanta, Twix, Snickers, Oreo, Tuc, Milka in Nutella. Odšla sem v trgovine Muller (nakup izdelkov narejenih za zahodni trg), Spar (nakup izdelkov narejenih za vzhodni trg) in Tuš (nakup izdelkov narejenih za vzhodni trg). Deklaracije izbranih izdelkov sem slikala in primerjala količino hranil v njih. Imela sem srečo, da so moji sorodniki in prijatelji v času, ko je bila moja raziskovalna naloga v teku, veliko potovali. Prosila sem jih za pomoč in z veseljem so mi priskrbeli Nutello iz različnih koncev sveta (New York - ZDA, Moskva - Rusija, Istanbul - Turčija).

3.2 PRIMERJAVA SESTAVE IZBRANIH ŽIVIL

S pomočjo deklaracij sem primerjala vsebnost sledečih hranil v izdelkih: ogljikovi hidrati, sladkor, maščobe, beljakovine in sol, ter njihovo energijsko vrednost. Slikala sem deklaracije izbranih izdelkov, na katerih je vidna sestava. Primerjavo vsebnosti hranil sem naredila v grafih.

Pri popisu deklaracij sem bila pozorna tudi na jezik zapisa ter vidnost in razločnost zapisa na deklaracijah.

3.3 POKUŠANJE VZORCEV ŽIVIL

Izdelke pri katerih sem opazila razlike na deklaracijah sem tudi kupila z namenom, da bi jih dala v pokušanje devetošolcem osnovne šole Gustava Šiliha Velenje in jih povprašala, če so opazili kakšne razlike v okusu in teksturi. Med pokušanjem različnih izdelkov so pokuševalci spili kozarec vode, da bi čim bolj nevtralizirali okus. Pokušanje sem izvedla v mesecu oktobru 2017.

Za pokušanje sem uporabila 5 Nutell (ZDA, Rusija, Turčija, Spar, Muller), 2 Fanti (Muller, Tuš), 2 Coca Coli (Muller, Tuš), 2 Milki (Muller, Tuš), 2 Twixa (Muller, Tuš) in 2 Tuca (Muller, Tuš).

Slika 9: Nutelle iz različnih koncev sveta pripravljene za pokušanje (Foto: T.Sulejmanović).

Nutelle sem razvrstila po številkah in sicer št.1 je bila Nutella iz Turčije, št. 2 iz ZDA, št. 3 iz Rusije, št.4 iz Mullerja (Slovenija), št.5 iz Spara (Slovenija).

Slika 10: Žličke z vzorci Nutelle z različnih koncev sveta pripravljene za pokušanje (Foto: T.Sulejmanović).

Na plastične žličke sem dala vzorce Nutelle iz različnih koncev sveta. Vzorce je pokušalo po 5 učencev naenkrat, vsak je poskusil vzorec vsake Nutelle. Po testiranju prvega vzorca je pokuševalec splaknil usta z vodo, in tako tudi po vsakem naslednjem pokušanju. Nato so izpolnili vprašalnik, ki je vseboval 3 vprašanja. Vprašalnik je priložen kot priloga 1.

Slika 11: Učenci med pokušanjem vzorcev Nutell. (Foto: T.Sulejmanović).

Slika 12: Med pokušanjem različnih vzorcev so učenci popili kozarec vode. (Foto: T.Sulejmanović).

Slika 13: Pripravljene vprašalniki (Foto: T.Sulejmanović).

Slika 14: Učenci med reševanjem vprašalnika (Foto: T.Sulejmanović).

V naslednjih dneh sem za pokušanje pripravila še preostalih pet izdelkov (Coca Cola, Fanta, Twix, Tuc, Milka). Pripravila sem po 2 enaka izdelka, enega izdelanega za vzhodni in enega za zahodni trg. Pijače sem nalila v plastične lončke, čokoladice in krekerje pa razdelila na koščke, na servete. Testirala sem največ 2 različna izdelka naenkrat, ker sem imela na voljo eno šolsko uro za vsak razred. Tudi tokrat je izdelke testiralo po 5 učencev naenkrat, ki so med pokušanjem spili kozarec vode, nato pa izpolnili vprašalnik, ki je priložen kot priloga 2.

Slika 15: Vzorci živil pripravljene na pokušanje (Foto: T.Sulejmanović).

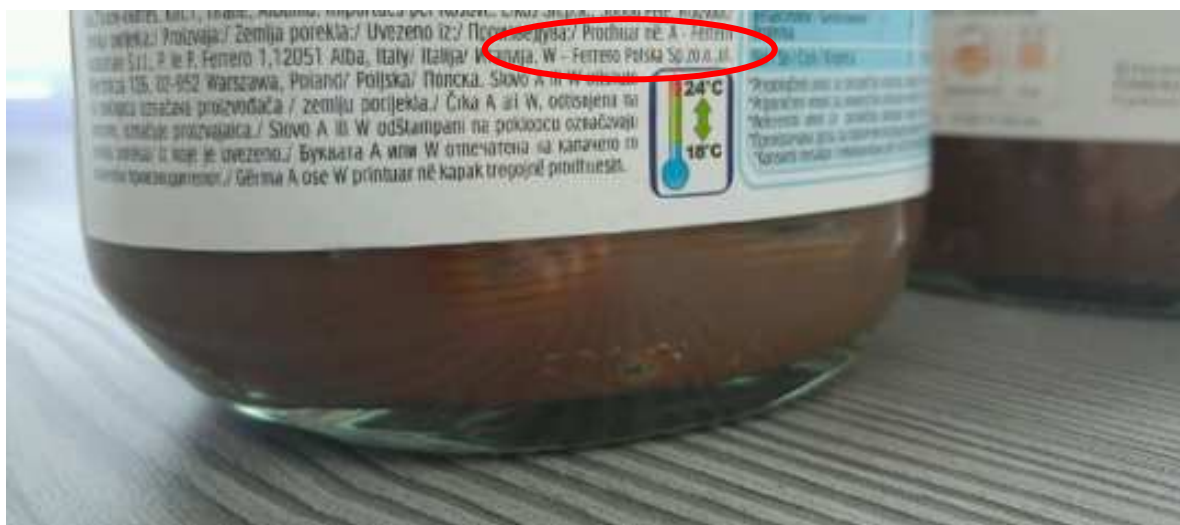
Po pokušanju preostalih petih izdelkov sem pokuševalcem postavila sledeča vprašanja:

- ~ Kateri vzorec se ti je zdel bolj sladek? (Ko so pokušali Coca Colo, Fanto, Twix in Milko.)
- ~ Kateri vzorec se ti je zdel bolj slan? (Ko so pokušali krekerje Tuc.)

4 REZULTATI

4.1 DEKLARACIJE IZBRANIH ŽIVIL

Pregledala sem deklaracije vseh osmih izbranih živil ter odkrila nekaj zanimivih razlik pri izdelkih za vzhodnoevropski in zahodnoevropski trg. Primerjala sem deklaraciji Nutelle in ugotovila, da izdelek označen z veliko črko W proizvaja proizvajalec za vzhodni trg, izdelek označen z veliko črko A pa proizvaja proizvajalec za zahodni trg. To je na deklaraciji lepo opisano, vendar so napisi zelo majhni in zato težko berljivi (glej sliko spodaj).

Slika 16: Razlaga črk A in W na deklaraciji Nutelle (Foto: A. Povše).

Slika 17: Izdelek za vzhodni trg označen z črko W (Foto: A. Povše).

Črka W ali A je nato odtisnjena na robu pokrovčka, kar tudi ni preveč dobro vidno in je lahko za potrošnika zavajajoče. Nutella z označeno črko W je proizvedena na Poljskem za vzhodni trg, s črko A pa je označena Nutella proizvedena v Italiji za zahodni trg.

S pomočjo deklaracij sem primerjala vsebnost hranil Nutell proizvedenih za vzhodni in zahodni trg ter treh Nutell, ki sem jih dobila iz Rusije, ZDA in Turčije. Ugotovila sem, da na ameriški, turški in ruski Nutelli deklaracije niso napisane dovolj podrobno, da bi lahko iz njih razbrala količino hranil, ki jih vsebuje izdelek. Pri prebiranju ruske Nutelle sem imela težavo zaradi zapisa v cirilici. Na deklaraciji Nutelle iz ZDA so bili navedeni nekateri drugi podatki, kot na primer transmaščobe, holesterol, servirna količina in tudi kalorije brez enote. Na turški Nutelli ni bilo natančno navedenih sestavin, na primer količine na 100 gramov izdelka, zato je kvaliteto teh Nutell zelo težko primerjati med sabo le s pomočjo zapisa na deklaracijah (glej slike spodaj).

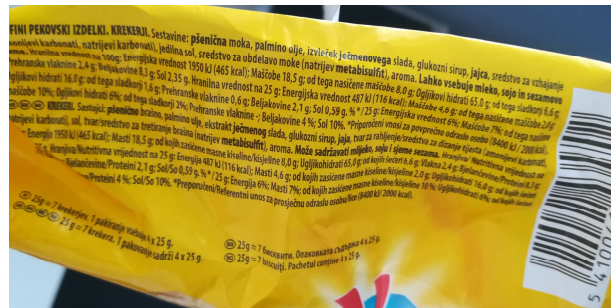

Slika 18: Nepregledne deklaracije ruske, ameriške in turške Nutelle (foto: T.Sulejmanović).

Prav tako je bila že na prvi pogled opazna tudi razlika v barvi, strukturi in mazavosti teh treh Nutell.

V nadaljevanju raziskave sem primerjala še sestavo sedmih izbranih prehrabnih izdelkov. Izdelke, narejene za zahodni trg, sem kupila v trgovini Mueller, izdelke, narejene za vzhodni trg, pa v trgovinah Tuš, Spar ali Mercator. Vsem izbranim izdelkom sem slikala deklaracije in nato s pomočjo zapisa na deklaracijah primerjala sestavo živil. Pozorna sem bila tudi na obliko deklaracij, jezik zapisa in razumljivostjo zapisanega.

Primeri deklaracij so prikazani na fotografijah v nadaljevanju, kjer so vedno primerjalno prikazane deklaracije izdelkov za zahodni in vzhodni trg.

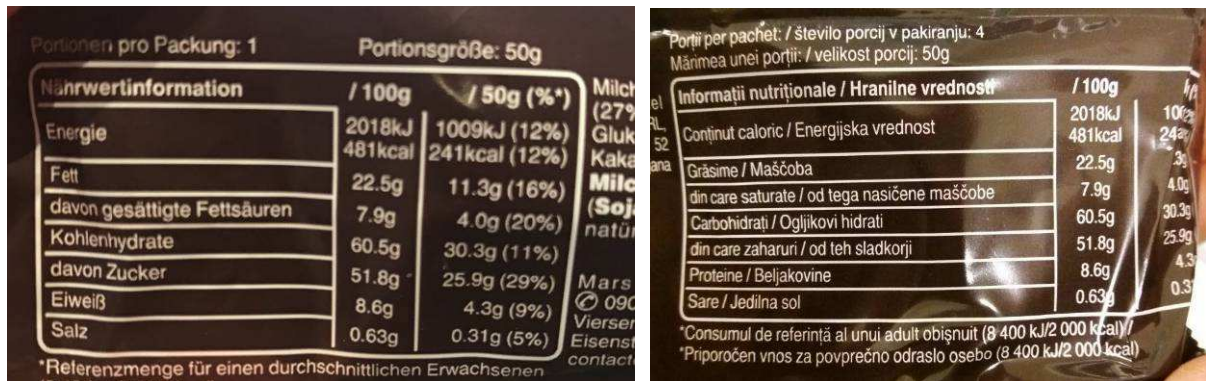
Slika 19: Primerjava deklaracij Tuca za zahodni (levo) in vzhodni trg (desno) (Foto: T.Sulejmanović).

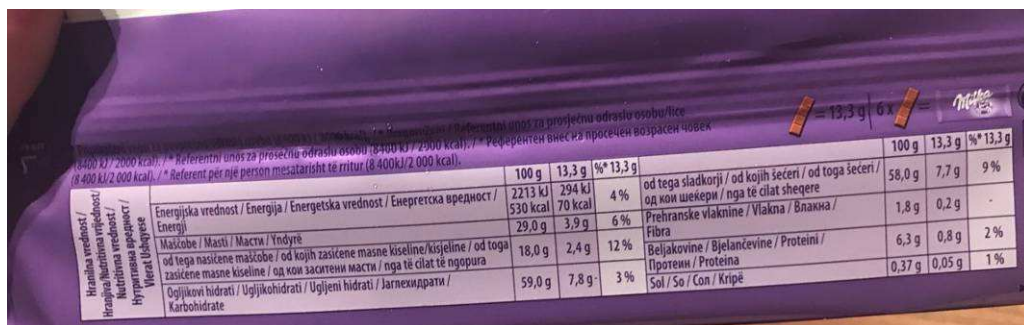
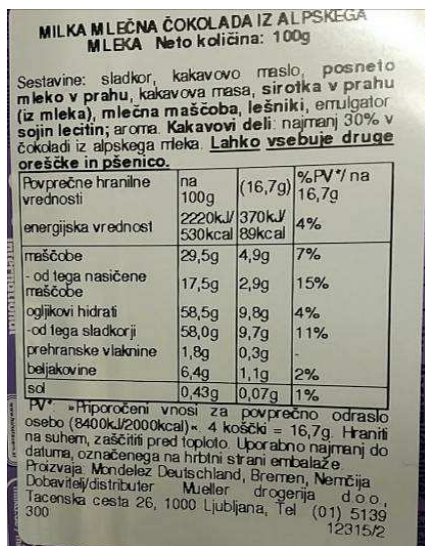
Slika 20: Primerjava deklaracij Coca-Cole za zahodni (levo) in vzhodni trg (desno) (Foto: T.Sulejmanović).

Slika 21: Primerjava deklaracij Fante za zahodni (levo) in vzhodni trg (desno) (Foto: T.Sulejmanović).

Slika 22: Primerjava deklaracij Snickersa za zahodni (levo) in vzhodni trg (desno) (Foto: T.Sulejmanović).

Slika 23: Primerjava deklaracij Milke za zahodni (zgoraj) in vzhodni trg (spodaj) (Foto: T.Sulejmanović).

** ПРЕДЛОЖЕНИЕ: ОПИТАЙТЕ СЕ

Informații nutriționale / Nährwertangaben / Хранителна информация			100 g			11 g			%*/11g						
Valoare energetică / Energie / Энергійна стойност	2010 kJ	220 kJ	480 kcal	53 kcal	3%	Glucide / Kohlenhydrate / Въглехидрати	69 g	7,6 g	3%	din care zaharuri / davon Zucker / от които захари	38 g	4,1 g	5%		
Grăsimi / Fett / Мазнини	20 g	2,2 g	3%	Fibre / Ballaststoffe / Влакнини	2,5 g	0,3 g	-	Proteine / Eiweiß / Бельтъчини	5,0 g	0,5 g	1%	Sare / Salz / Сол	0,90 g	0,10 g	2%
din care acizi grași saturați / davon gesättigte Fettsäuren / от които наситени мастни киселини	9,8 g	1,1 g	5%												

Хранителни стойности / Informații nutriționale / Hranilna vrednost / Hranjiva / Nutritivna vrijednost			
Nutritivna vrednost / Нутритивна вредност / Vlerat Ushqyese			
	100 g	11 g	%** / 11 g
Энергійна стойност / Valoare energetică / Valoare energetică / Valoare energetică / Энергійска вредност / Energija / Energetska vrednost / Энергетска вредност / Energiji	1997 kJ	220 kJ	3%
Мазнини / Grăsimi / Maščobe / Masti / Masti / Мласти / Yndyrë	20,0 g	2,2 g	3%
от които наситени мастни киселини / din care acizi grași saturați / od tega nasitene maščobe / od kojih zasićene masne kiseline/kiseline/ od toga zasićene masne kiseline / od кои заситени масни киселини / nga të cilat të ngopura	9,8 g	1,1 g	5%
Въглехидрати / Glucide / Ogljikovi hidrati / Ugljeni hidrati / Јарглехидрати / Karbohidrate	68,0 g	7,4 g	3%
от които захари / din care zaharuri / od tega sladkorji / od kojih šećeri / od toga šećeri / od кои шеќери / nga të cilat sheqere	38,0 g	4,1 g	5%
Влакнини / Fibre / Prehranske vlaknine / Vlakna / Vlakna / Влакна / Fibra	2,8 g	0,3 g	-
Бельтъци / Proteine / Beljakovine / Bjelančevine / Proteini / Proteini / Протеини / Proteina	5,4 g	0,6 g	1%
Сол / Sare / Sol / Sol / So / Sol / Крипе	0,90 g	0,10 g	2%

***Референтни количества за прием на средностатистически възрастен (8400 kJ / 2000 kcal). / **Consumul de referință al unui adult obişnuit (8400 kJ / 2000 kcal). / **Preporučeni unos za prosečno odraslo osebo (8400 kJ / 2000 kcal). / ***Референтен unos za prosečno odraslo osobu (8400 kJ / 2000 kcal). / **Preporučeni unos za prosečno odraslo osobu (8400 kJ / 2000 kcal). / ***Референтен unos za prosečno odraslo osobu (8400 kJ / 2000 kcal). / ***Референтен unos za prosečno odraslo osobu (8400 kJ / 2000 kcal).

Slika 24: Primerjava deklaracij Orea za zahodni (zgoraj) in vzhodni trg (spodaj) (Foto: T.Sulejmanović).

Nährwertinformation / Información Nutricional		100g	37.5g (9%)
Energie / Valor energético		2065kJ	774kJ (9%)
Fett / Grasas		493kcal	185kcal (9%)
davon gesättigte Fettsäuren / de las cuales saturadas		23.7g	8.9g (13%)
Kohlenhydrate / Hidratos de carbono		13.7g	5.1g (26%)
davon Zucker / de los cuales azúcares		64.9g	24.3g (9%)
Eiweiß / Proteínas		49.1g	18.4g (20%)
Salt / Sal		4.4g	1.7g (3%)
		0.41g	0.15g (3%)

Referenzmenge für einen durchschnittlichen Erwachsenen (8 400 kJ/2 000 kcal)

Informații nutriționale / Хранителна информация		100g	11g (11%)
Энергійна стойност / Energie / Valoare energetică		2070kJ	510kJ (9%)
Мазнини / Grăsimi / Maščobe / Masti / Masti / Мласти / Yndyrë		494kcal	124kcal (9%)
от които наситени мастни киселини / din care acizi grași saturați / od tega nasitene maščobe / od kojih zasićene masne kiseline/kiseline/ od toga zasićene masne kiseline / od кои заситени масни киселини / nga të cilat të ngopura		23.9g	6.0g (9%)
Въглехидрати / Glucide / Ogljikovi hidrati / Ugljeni hidrati / Јарглехидрати / Karbohidrate		13.8g	3.5g (18%)
от които захари / din care zaharuri / od tega sladkorji / od kojih šećeri / od toga šećeri / od кои шеќери / nga të cilat sheqere		64.6g	16.1g (6%)
Влакнини / Fibre / Prehranske vlaknine / Vlakna / Vlakna / Влакна / Fibra		48.6g	12.2g (14%)
Бельтъци / Proteine / Beljakovine / Bjelančevine / Proteini / Proteini / Протеини / Proteina		4.4g	1.1g (2%)
Сол / Sare / Sol / Sol / So / Sol / Крипе		0.10g	0.10g (2%)

***Apport de referințe pentru un adult obișnuit (8 400 kJ/2 000 kcal). / **Consumul de referință al unui adult obişnuit (8 400 kJ/2 000 kcal). / **Preporučeni unos za prosečno odraslo osebo (8400 kJ / 2000 kcal). / ***Референтен unos za prosečno odraslo osobu (8400 kJ / 2000 kcal).

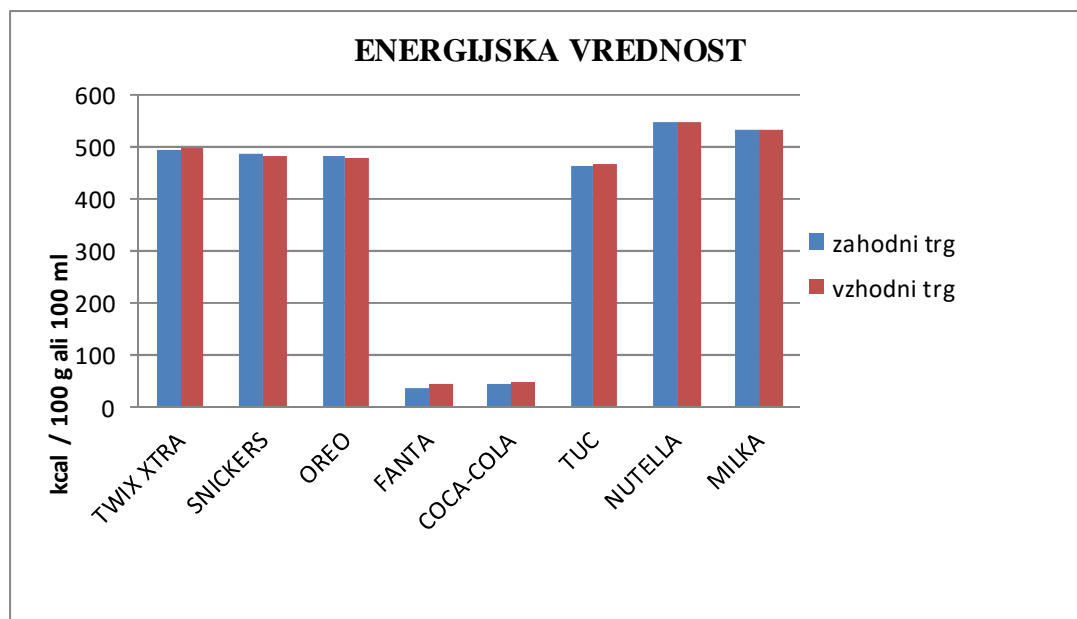
Slika 25: Primerjava deklaracij Twixa za zahodni (zgoraj) in vzhodni trg (spodaj) (Foto: T.Sulejmanović).

Pri pregledu deklaracij izbranih izdelkov sem ugotovila, da sta le pri izdelkih Milka in Tuc deklaraciji na izdelkih za zahodni trg prevedeni v slovenski jezik. Pri vseh ostalih izbranih izdelkih deklaracije niso bile prevedene in so bila hranila zapisana v nemškem ali angleškem

jeziku. Glede razločnosti zapisa na deklaracijah sem ugotovila, da je zelo težko berljiva deklaracija Tuca za vzhodni trg in obeh Twixov. Ta težava se je pokazala predvsem zaradi majhnih in skupaj stisnjenih črk.

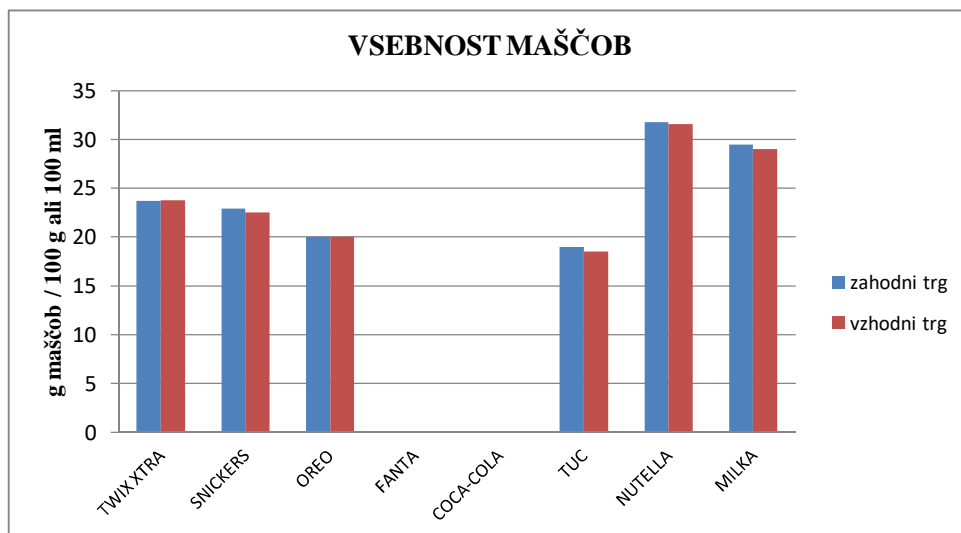
4.2 SESTAVA IZBRANIH ŽIVIL

V nadaljevanju sem vsem osmim izbranim izdelkom primerjala sestavo posameznih hranil in energijsko vrednost v izdelku za zahodni in vzhodni trg.

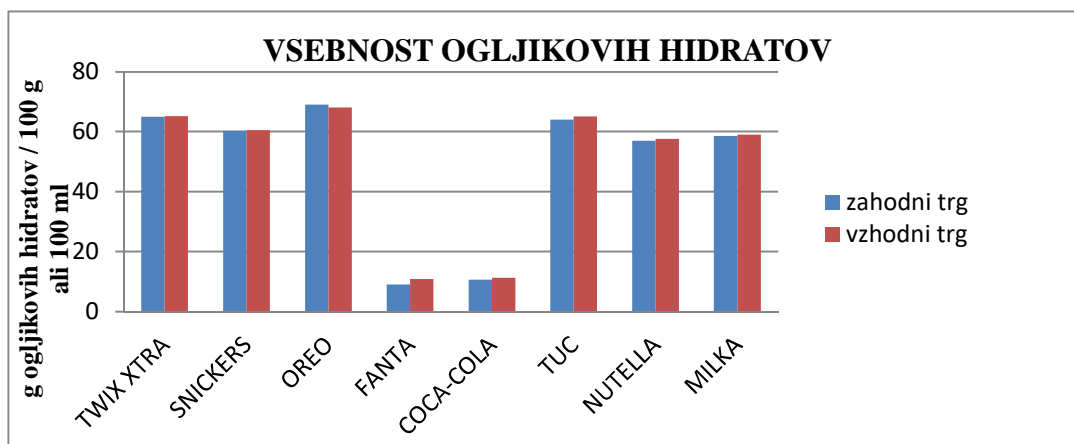
Graf 1: Primerjava energijske vrednosti živil za vzhodni in zahodni trg.

Iz grafa 1 vidimo, da imajo sladke pijače veliko manjšo energijsko vrednost kot čokoladice. Največje razlike v energijski vrednosti med vzhodnim in zahodnim trgom pa so v piškotu Oreo in Fanti. Večjo energijsko vrednost ima Fanta za vzhodni trg in Oreo za zahodni trg.

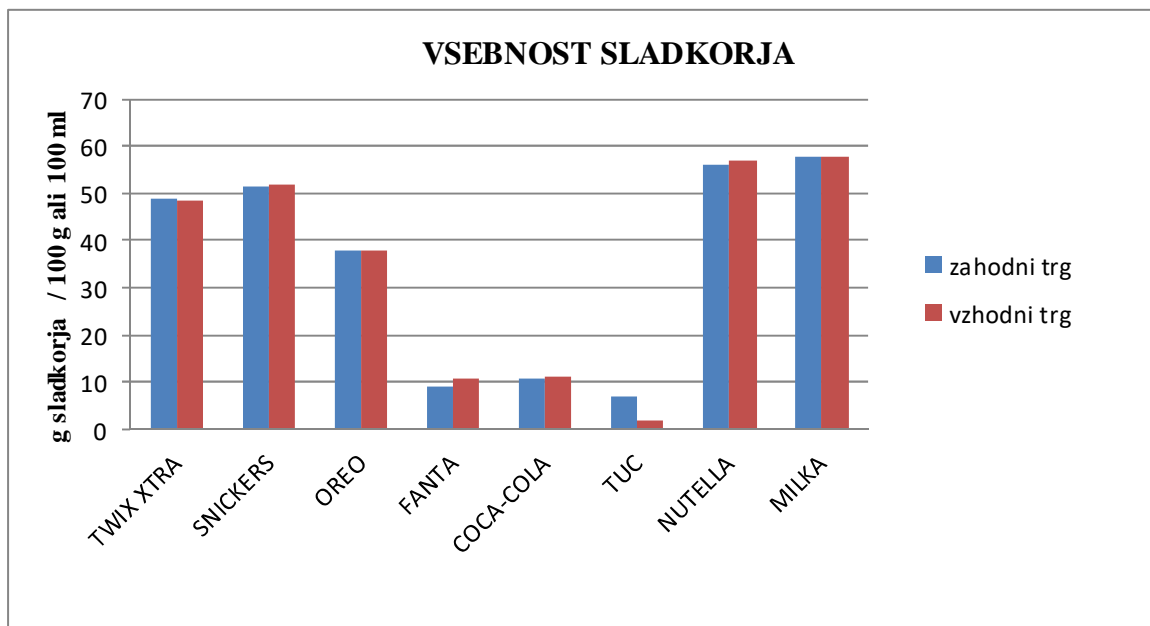
Graf 2: Primerjava vsebnosti maščob v živilih za vzhodni in zahodni trg.

Večina izbranih živil je takšnih, da vsebujejo različice za zahodni trg več maščob kot enak izdelek za vzhodni trg. Ta ugotovitev ne velja le za Twix, kjer lahko najdemo več maščob v Twixu proizvedenem za vzhodni trg.

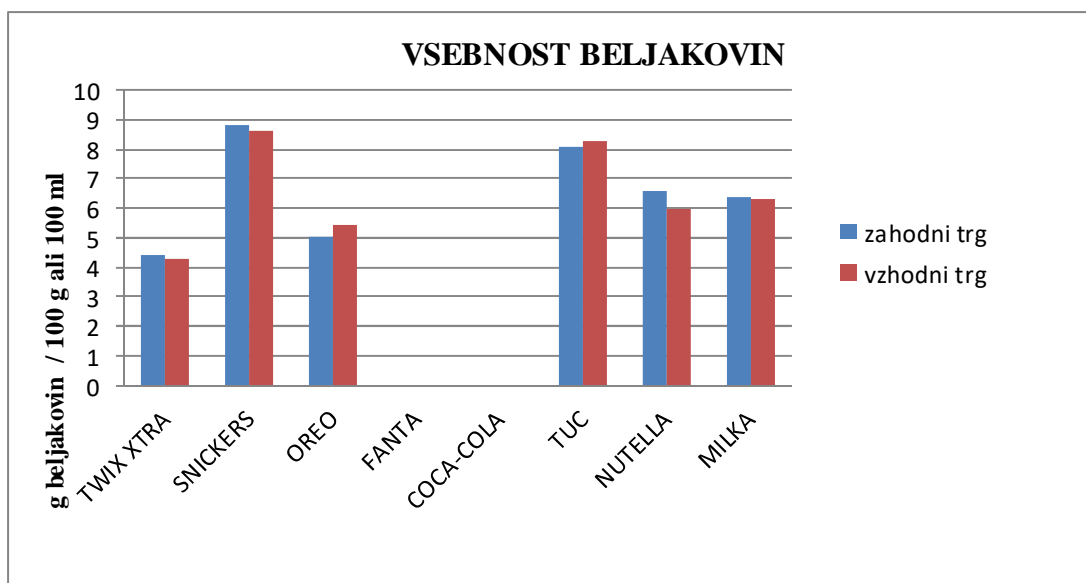
Graf 3: Primerjava vsebnosti ogljikovih hidratov v živilih za vzhodni in zahodni trg.

Največja razlika v ogljikovih hidratih je ponovno v Fanti in Oreu. Izbrane pijače vzhodnega trga vsebujejo več ogljikovih hidratov kot vzorci pijač zahodnega trga. Ravno obratno je pri piškotu Oreu, več ogljikovih hidratov ima vzorec za zahodni trg.

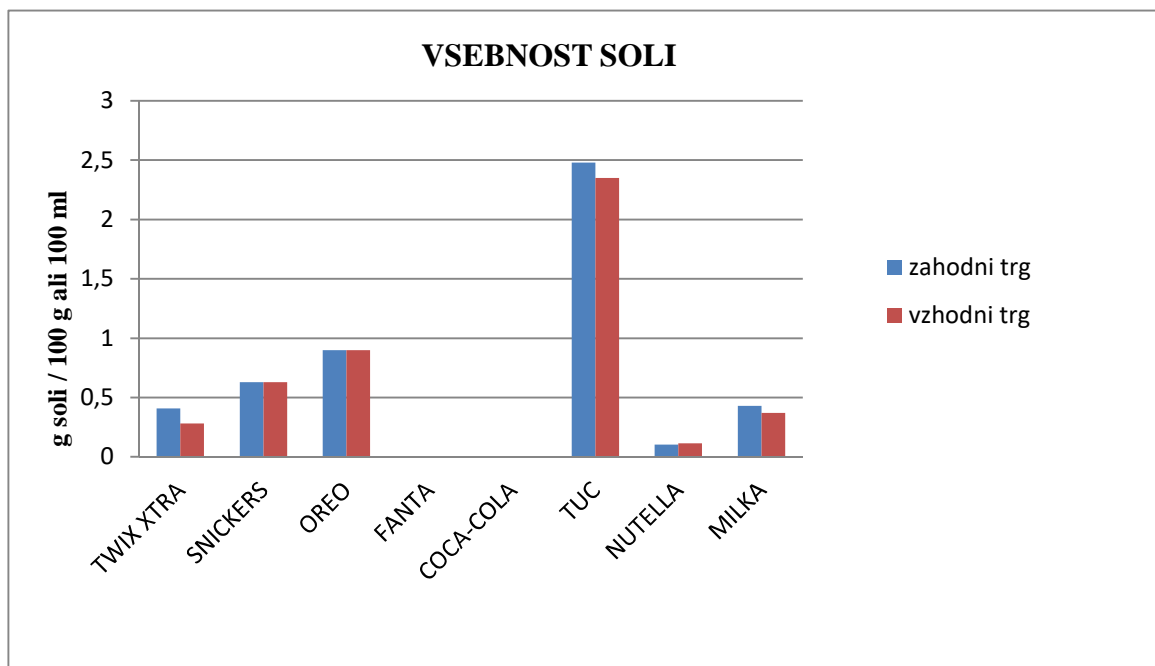
Graf 4: Primerjava vsebnosti sladkorja v živilih za vzhodni in zahodni trg.

Največji delež ogljikovih hidratov v izbranih živilih predstavljajo sladkorji. Kot je prikazano na grafu 4, lahko opazimo največje razlike med vzhodnim in zahodnim trgom pri Fanti, Coca Coli in Twixu. Pri izbranih pijačah vsebujejo več sladkorja vzorci za vzhodni trg, pri čokoladici Twix pa izdelek zahodnega trga.

Graf 5: Primerjava vsebnosti beljakovin v živilih za vzhodni in zahodni trg.

Razvidno je, da je razlika pri čokoladicah v vsebnosti beljakovin dokaj očitna. Pri piškotu Oreo je večja količina beljakovin v vzorcu vzhodnega trga, pri čokoladicah Twix in Snickers pa je več beljakovin v vzorcih zahodnega trga.

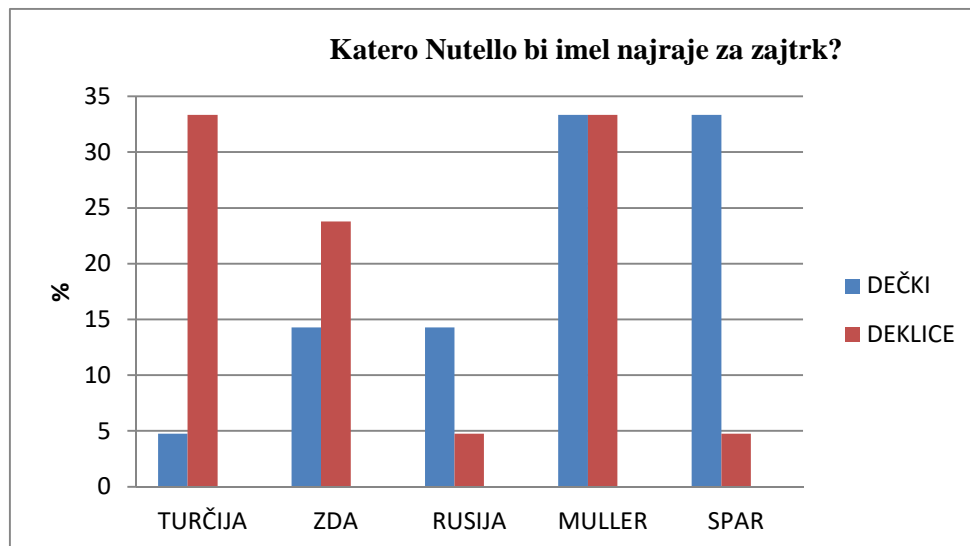

Graf 6: Primerjava vsebnosti soli v živilih za vzhodni in zahodni trg.

Na grafu 6 lahko primerjamo vsebnost soli v izdelkih za vzhodni in zahodni trg. Pri izdelku Snickers in Oreo je bila vsebnost soli v obeh vzorcih enaka. Nutella za vzhodni trg je vsebovala več soli kot Nutella za zahodni trg. Pijači Fanta in Coca Cola ne vsebujeta nič soli, vsi ostali izbrani izdelki pa so vsebovali manj soli v vzorcih za vzhodni trg. Največja razlika je bila pri Twixu in Tucu.

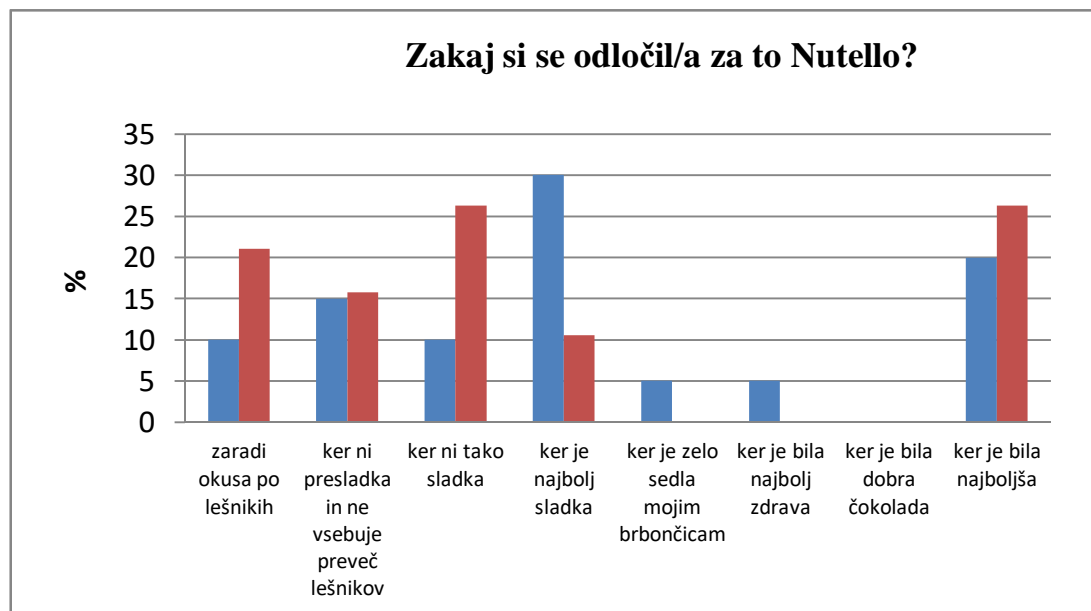
4.3 REZULTATI POKUŠANJA IZBRANIH ŽIVIL

Na testiranje sem najprej postavila 5 Nutell iz različnih koncev sveta. Po testiranju so anketiranci odgovorili na vprašanja.

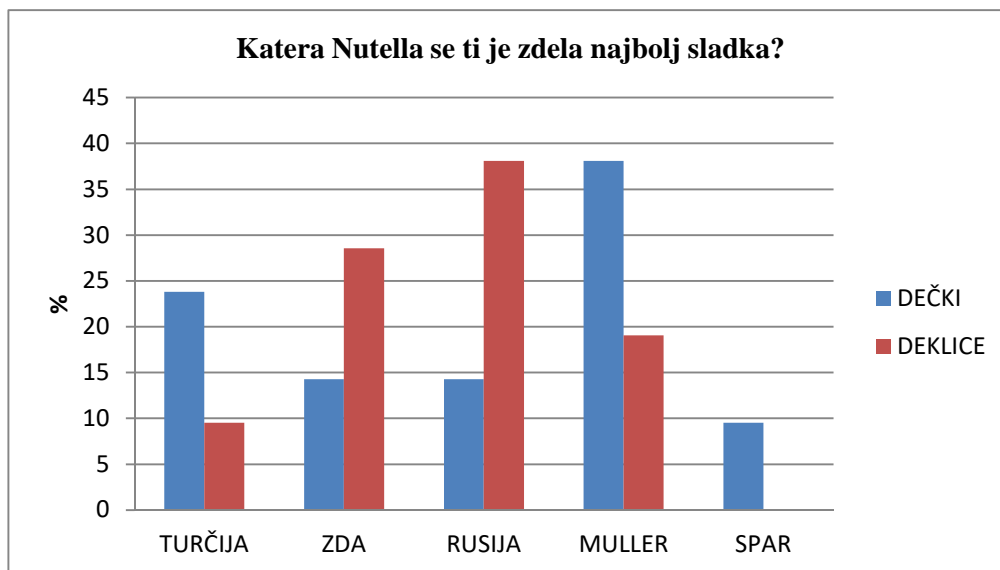
Graf 7: Odgovori anketirancev na vprašanje katero Nutello bi imeli najraje za zajtrk.

Največ fantov je se je odločalo za Nutelli, ki sta dostopni na slovenskem trgu. Deklice pa so se večinoma odločile za slovensko Nutello proizvedeno za zahodni trg in pa turško Nutello.

Graf 8: Zakaj so se anketiranci odločili za izbrano Nutello?

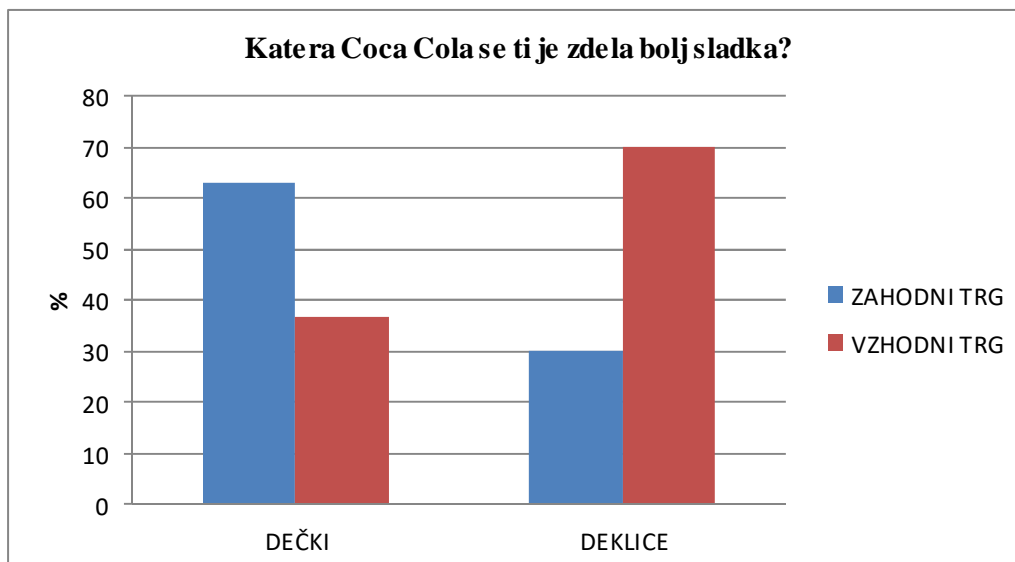
Dečki so posegali po najbolj sladkih Nutellah, deklice pa je prepričal okus po lešnikih v Nutelli in pa manj sladke Nutelle.

Graf 9: Katera Nutella se je anketirancem zdela najbolj sladka?

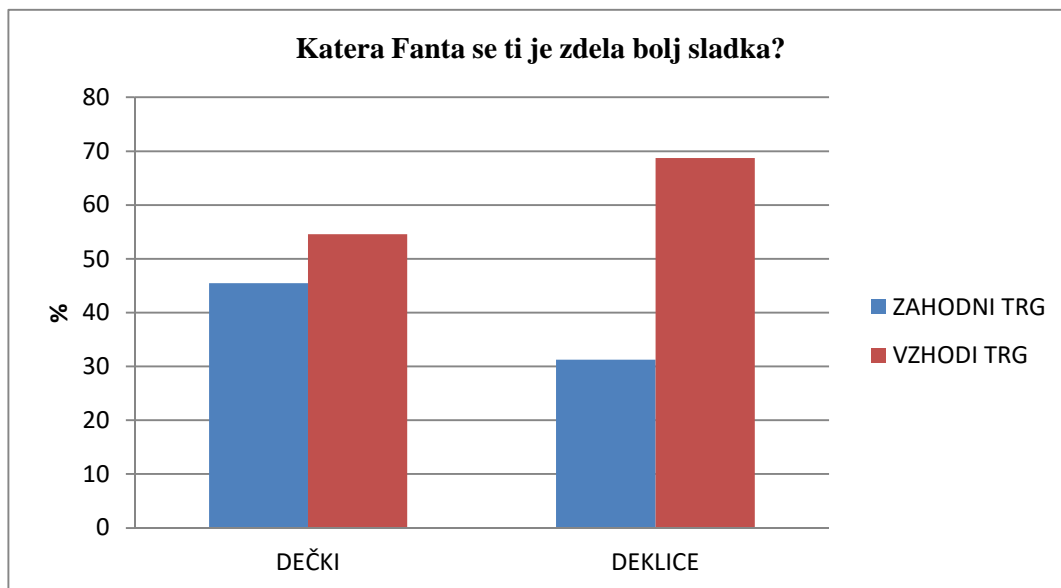
Dečkom sta se zdeli najbolj sladki Nutelli iz Slovenije (proizvedena za zahodni trg) in iz Turčije. Iz deklaracij lahko vidimo, da je Nutella za zahodni trg ravno manj sladka v primerjavi s tisto za vzhodni trg. Deklicam pa sta se zdeli najbolj sladki Nutelli iz Rusije in ZDA.

Na preizkušnjo sem postavila še 5 izdelkov za vzhodni in zahodni trg (Coca Colo, Fanto, Milko, Twix, in Tuc).

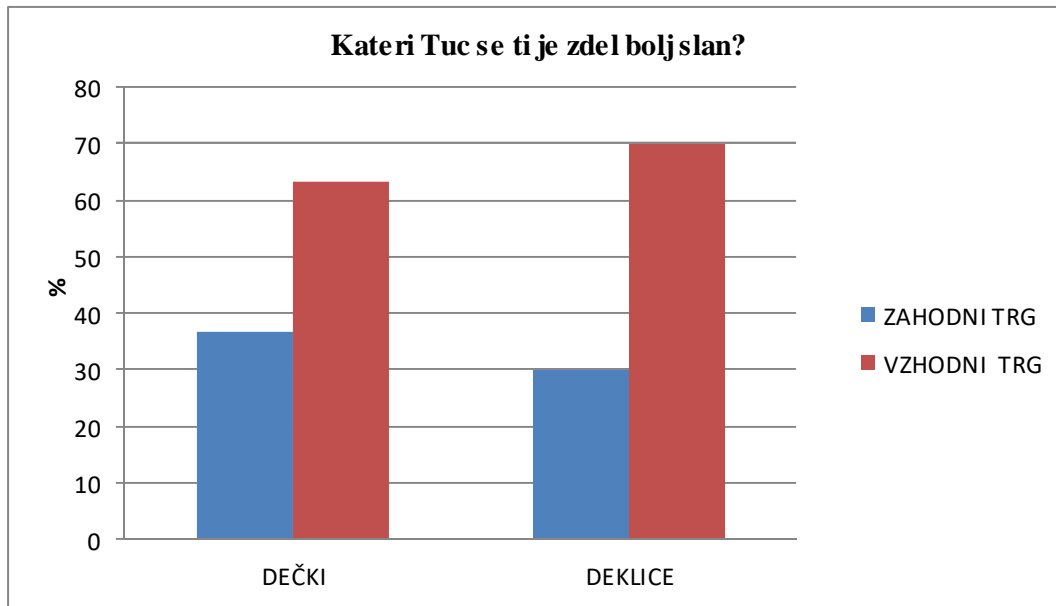
Graf 10: Katera Coca Cola se je anketirancem zdela bolj sladka?

Veliko deklic je pravilno ugotovilo, ker je Coca Cola proizvedena za vzhodni trg res bolj sladka kot Coca Cola proizvedena za zahodni trg.

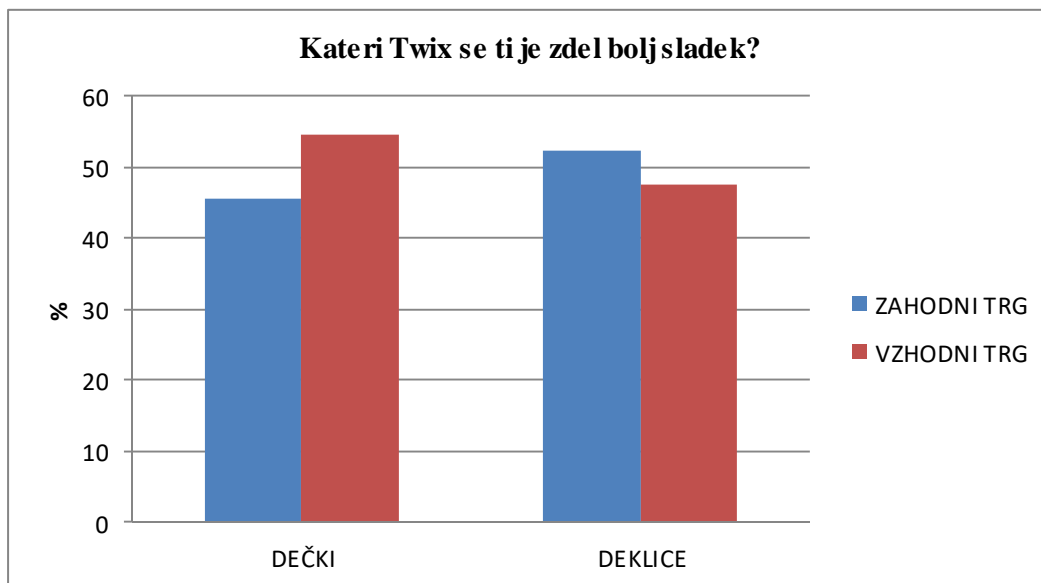
Graf 11: Katera Fanta se je anketirancem zdela bolj sladka?

Veliko število testirancev je pravilno ugotovilo, da Fanta proizvedena za vzhodni trg vsebuje več sladkorja, kot Fanta proizvedena za zahodni trg.

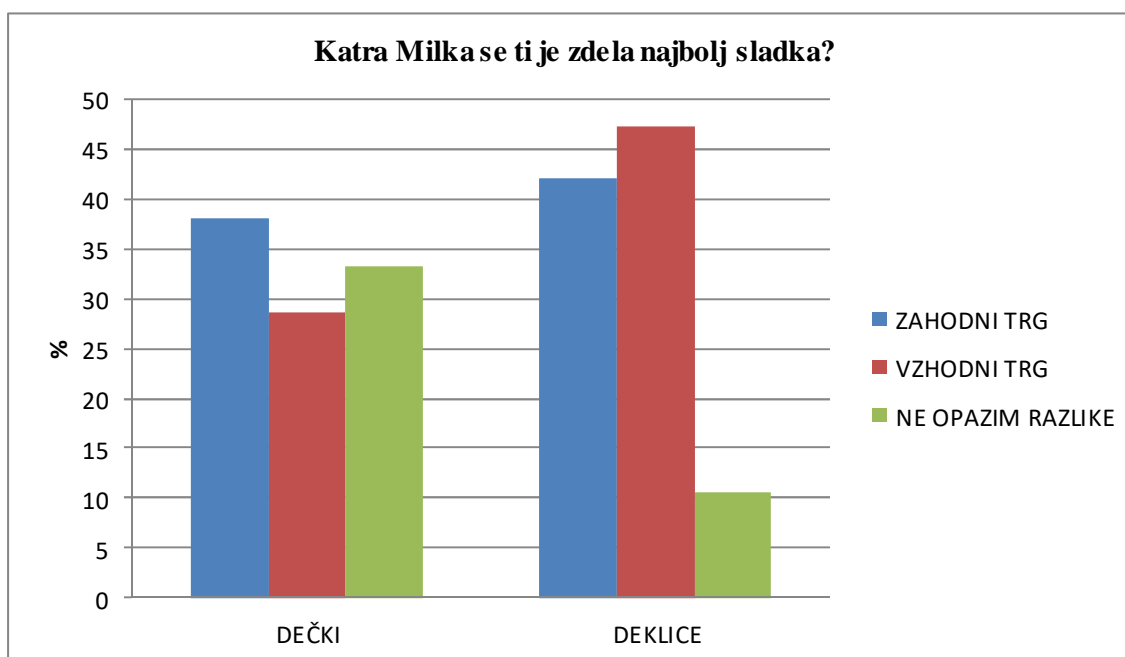
Graf 12: Kateri Tuc se je anketirancem zdel bolj slan?

Pri Tuc sem preverjala ali testiranci opazijo razliko v slanosti. Večina dečkov in deklic se je zmotila, ker je bolj slan Tuc proizveden za zahodni trg.

Graf 13: Kateri Twix se je anketirancem zdel bolj sladek?

Večina dečkov se je pravilno odločila, ker je Twix proizveden za vzhodni trg bolj sladek kot Twix proizveden za zahodni trg. Večina deklic pa se je tukaj zmotila, saj se je večje število deklic odločilo za Twix proizveden za zahodni trg.

Graf 14: Katera Milka se je anketirancem zdela bolj sladka?

Deklicam se je zdela najbolj sladka Milka za vzhodni trg, dečkom pa za zahodni trg. Med anketiranci je bilo tudi precej takšnih, ki se niso mogli odločiti za nobeno ponujeno Milko, kar me ne preseneča, saj sta obe Milki vsebovali enako količino sladkorja.

5 DISKUSIJA

V današnji globalni družbi obstaja nemoten dostop do istovrstnih izdelkov proizvedenih za različne svetovne trge. Ravno zaradi tega je postala očitna razlika, kar je zmotilo tudi marsikaterega potrošnika. Pojavljati se je začelo vprašanje o kakovosti izdelkov. Po ugotovitvi strokovnega dela Konference o dvojni kakovosti izdelkov za potrošnike v vzhodni in zahodni Evropi, ki je bila oktobra 2017 v Bratislavi, ni več dvoma o dejanski dvojni kakovosti izdelkov (Kocbek, 2017b). To dejstvo me je napeljalo h kritični presoji dejanskega stanja na naših trgovskih policah. V raziskovalni nalogi sem primerjala osem izdelkov proizvedenih za vzhodni in zahodni trg. Pri izbiri izdelkov sem upoštevala predvsem kriterij aktualnosti izdelkov med mladimi. Dejstvo pa je, da gre za pretežno nezdrave izdelke, ki bi se jim bilo bolje v vsakem primeru izogniti.

Tudi v preteklosti so že bile narejene podobne raziskave. Zveza potrošnikov Slovenije je v pregledu trga med 32 pari izdelkov, ki jih je zveza pregledala s slovenskih in avstrijskih trgovskih polic, odkrila deset parov izdelkov različne kakovosti. Uprava za varno hrano je pregledala 22 vzorcev, med katerimi pa niso zaznali bistvenih odstopanj med deklarirano in izmerjeno vrednostjo. Dopustna tolerančna odstopanja so bila presežena pri treh izdelkih, in sicer pri krekerjih Tuc, kjer je bila vsebnost soli nižja od deklarirane vrednosti, polnozrnatih piškotih Leibnitz, kjer je bila nižja vsebnost prehranskih vlaknin, ter pri instant pripravku za pripravo kakava Nesquik, kjer je bilo manj kakavovih delov kot navedeno. Tudi na Inštitutu za nutricionistiko so primerjali izdelke na slovenskih in avstrijskih policah. Ugotovljena so bila minimalna odstopanja vsebnosti sladkorja v korist avstrijskih izdelkov in višjih vsebnosti soli v korist slovenskih izdelkov, torej naši so imeli manj soli (Uradno..., 2017). Po drugi strani pa ugotovitve nadzora nad kakovostjo živil, ki ga je izvedla Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin, kažejo, da med izdelki na naših trgovskih policah, proizvedenimi za zahodne trge, in izdelki za vzhodne trge ni bistvenih razlik med deklarirano in izmerjeno vrednostjo oziroma so izmerjene vrednosti posameznih iskanih hranil znotraj dopustnih odstopanj (Priatelj Videmšek, 2017).

Opazila sem, da so bile raziskave usmerjene v primerjavo odstopanj med deklarirano in izmerjeno vrednostjo, po drugi strani pa tudi v primerjavo dvojne kakovosti izdelkov za vzhodne in zahodne trge. V svoji raziskavi sem se osredotočila predvsem na drugi del, saj so laboratorijske analize predrage in prezahtevne ter zato presegajo moj nivo raziskovanja. V prvi hipotezi sem želela raziskati ali izdelki za vzhodni trg vsebujejo več sladkorja in maščob, kot isti izdelki proizvedeni za zahodni trg. Ugotovila sem, da pijače proizvedene za vzhodni trg, kot sta Fanta in Coca Cola res vsebujejo več sladkorja. Ista ugotovitev velja tudi za čokolado Snickers. Prigrizek Twix, proizveden za vzhodni trg vsebuje več maščob, kot tisti za

zahodni trg. Zato prve hipoteze ne morem ne ovreči ne potrditi, saj je vsebnost različnih hranil odvisna od vsakega posameznega izdelka.

Glede na to, da je po deklaracijah obstajala razlika v vsebnostih različnih hranil med izdelki, ki sem jih vključila v raziskavo, sem v svoji drugi hipotezi predvidevala, da bodo pokaševalci opazili razliko med izdelki za vzhodni in zahodni trg. To hipotezo lahko potrdim, ker so pokaševalci to razliko dejansko opazili. Tudi iz lastnih izkušenj lahko zapišem, da se mi zdijo izdelki proizvedeni za zahodni trg okusnejši. Nemški bralci lahko preberejo, da so testi v vzhodnih državah pokazali, da je v limonadah za njihove potrošnike več nadomestkov (sirup namesto sladkorja), v ribjih palčkah je manj rib, v klobasah manj mesa in več maščob in tekočine. Nekateri proizvajalci so priznali, da se z različnimi recepturami prilagajajo okusu potrošnikov. Vsi pa zavračajo očitke, da uporabljajo surovine, ki so različne kakovosti. EU menda namerava porabiti pol milijona evrov, da bo preverila, ali očitki vzhodnih članic o slabši kakovosti držijo (Kocbek, 2017b).

S tretjo hipotezo sem želela preveriti kako se okus razlikuje med deklicami in dečki. Predvidela sem, da bodo deklice med okušanjem živil večkrat opazile razliko v okusih, kot dečki. Deklice so v večji meri prepoznale bolj sladke izdelke, kot dečki. Hipotezo sicer lahko potrdim, dodati pa moram, da se mi zdi preuranjeno zaključiti, da imajo deklice bolj izostren okus kot dečki, saj je bil vzorec pokaševalcev za takšen zaključek premajhen.

V zadnji, četrti hipotezi sem želela preveriti ali bo pokaševalcem bolj všeč Nutella, proizvedena za zahodni trg. Ta Nutella vsebuje manj sladkorjev in manj soli (glej sliko spodaj). Hipotezo lahko potrdim, saj je iz rezultatov raziskave razvidno, da se je največ pokaševalcev odločilo, da bi za zajtrk najraje jedli Nutello proizvedeno za zahodni trg.

Durchschnittswert	100 g	15 g	(%*)
Energie	2284 kJ 547 kcal	343 kJ 82 kcal	4
Fett	31,8 g	4,8 g	7
davon gesättigte Fettsäuren	11 g	1,7 g	9
Kohlenhydrate	56,9 g	8,5 g	3
davon Zucker	55,9 g	8,4 g	9
Eiweiß	6,6 g	1 g	2
Salz	0,102 g	0,015 g	0

* Referenzmenge für einen durchschnittlichen Erwachsenen (8 400 kJ/2 000 kcal).

hranilne vrednosti / nutritivna vrednost / Просечни хранливи вредности / Deklarata e ushqyerjes	100 g	15 g	%*
Energija / Energijska vrednost / Energetska vrednost / Енергетска вредност / Vlerat energjike	kJ/ kcal 2278/ 546	339/ 81	4
Masti / Mašçobe / Мaсти / Yndyrna	g 31,6	4,7	7
od kojih zasiçene masne kiseline / od tega nasiçene mašçobe / од кои засиçени масти / nga të cilat të ngopura	g 11	1,7	9
Ugljikohidrati / Ogljikovi hidrati / Угљени хидрати / Karbohidrate	g 57,6	8,6	3
od kojih šeçeri / od tega sladkorji / од кои шеçери / nga të cilat sheqerna	g 56,8	8,5	9
Bjelançevine / Beljakovine / Беланçевине / Белковини / Proteina	g 6	0,9	2
Soli / So / Сол / Kripëra	g 0,114	0,017	0

*Preporuçeni unos za prosejnu odraslu osebo (8 400 kJ/ 2 000 kcal) / *Priporeuani vnosi za povpreçno odraslo osebo (8 400 kJ/2 000 kcal) / *Referentni unos za prosejnu odraslu osebo (8400 kJ/2000 kcal) / *Препорачана доза за просечно возрасно лице (8 400 kJ/2 000 kcal) / *Konsumi mesatar i rekomanduar për një të rritur (8400 kJ/ 2000 kcal)

Slika 26: Vsebnost različnih hranil navedenih na deklaraciji Nutelle za zahodni trg (levo) in vzhodni trg (desno) (Foto: A. Povše).

Kot navaja Kocbek (Kocbek, 2017b) živila istih blagovnih znamk že desetletja nimajo povsod enakega okusa. Za Nutello naj bi bilo znano, da je na severu Evrope bolj čvrsta in manj bleščeča, v državah ob Sredozemskem morju pa je bolj sladka, ker so potrošniki tam bolj sladkosnede. Na območju Sredozemlja je tudi bolj kremasta, sicer kruh v Franciji, Italiji ali Španiji razpade, ko jo namažemo nanj. Očitne razlike sem opazila tudi sama pri primerjavi Nutell iz drugih držav, kot so Turčija, ZDA in Rusija. Ruska Nutella se mi je zdela tako neokusna, da je nikoli ne bi izbrala za zajtrk.

Pri pregledu deklaracij izbranih izdelkov sem ugotovila določene pomanjkljivosti. Najbolj očitna pomanjkljivost se mi je zdela ta, da deklaracije niso prevedene v slovenski jezik, da je zelo droben tisk in zato je za potrošnika velik izziv, da razbere, kaj deklaracija sploh pomeni. Ugotovljeno je bilo, da so slovenski prevodi deklaracij izdelkov, proizvedenih za zahodne trge, velikokrat neusklajeni z različico v tujem jeziku (Slovenska uprava..., 2017). Zakonodajca posameznih držav določa kaj mora deklaracija vsebovati. Opazila sem, da deklaracija na turški Nutelli ne vsebuje natančne sestave in količine hranil, medtem, ko lahko na deklaraciji ameriške Nutelle najdemo celo podatek o transmaščobah (glej slika 10). Za delno hidrogenirane maščobe ali bolj znane transmaščobe je znano, da povečujejo raven slabega krvnega holesterola ter tveganje za razvoj bolezni srca in ožilja, zato bi bilo do potrošnikov pošteno, da deklaracije vsebujejo podatek o tej sestavini živila. Več evropskih držav je uvedlo zakonsko omejitev transmaščob v živilih. Predpis, ki bo prepovedal prodajo živil z več kot dvema gramoma transmaščob v 100 gramih maščobe oziroma živil, v katerih transmaščobe pomenijo več kot odstotek na dan zaužite energije (priporočilo Svetovne zdravstvene organizacije), pripravljata tudi naša ministrstvo za zdravje in kmetijstvo (Priatelj Videmšek, 2017).

Proti dvojnemu merilu se upiramo in borimo tudi potrošniki, zato je obveščanje javnosti o kakovosti izdelkov in spornih praksah zelo pomembno. Kaj pomeni javni pritisk, je na konferenci v Bratislavi eden od ministrov ponazoril s piškoti, ki so ob prvem testiranju namesto masla vsebovali olje, ob drugem testiranju pa že maslo. Tudi v Sloveniji izkušnje kažejo, da je bolj kot kazni učinkovito javno razkrivanje nedovoljenih in nepoštenih praks. Ne more biti sprejemljivo, da proizvajalec v čokolado za zahodni trg da več kakavovega masla, za vzhodni trg pa manj in doda ojačevalec okusa, ki ga potrošnik v nobenem primeru ne bo. Tak izdelek je nedvomno manj kakovosten (Kocbek, 2017b).

Na konferenci v Bratislavi so predsedniki vlad Madžarske, Češke, Slovaške in Poljske jasno povedali, da ne pristajajo na to, da so drugorazredni državljani EU. Zato je bil na strokovnem delu konference sprejet predlog slovenske delegacije, da bodo Madžarska, Češka, Slovaška in Slovenija do marca 2018 predstavile enotno metodologijo, s katero bodo rezultati testov izdelkov v različnih državah primerljivi in bodo imeli na ravni EU večjo težo (Kocbek, 2017b).

Najbolj pomembno pri tem je, da potrošniki spremljamo problematiko, da sledimo priporočilom Svetovne zdravstvene organizacije in smo kritični do razlik v izdelkih, ki lahko vplivajo na kvaliteto naših življenj.

6 ZAKLJUČEK

Prehranske navade vsakega posameznika se razlikujejo glede na okolje, družbo in na splošno način življenja. Okusi so lahko privzgojeni, vendar nanje v veliki meri vplivajo tudi mediji. Po mnenju nekaterih znanstvenikov je lahko občutljivost za določene okuse posledica genskega zapisa. Ne glede na različne dejavnike pa je znano, da je večini ljudi všeč okus za sladko. To s pridom izkoriščajo velike tovarne, ki z dodajanjem sladkorja v živila povečajo njihovo prodajo.

Ker se navade potrošnikov po svetu razlikujejo, se tudi živila razlikujejo glede na različne trge. V tem ne vidim nobene težave, če so razlike v sestavi na deklaracijah ustrezno označene. Na ta način se lahko vsak potrošnik sam odloči ali mu določeno živilo ustreza ali ne. Pomembno je, da razlika v sestavi živil ne vpliva na kvaliteto teh živil in da je razlika v sestavi v okviru pričakovanih odstopanj. To pomeni, da živilo ohranja svoj osnovni okus.

V nadaljevanju bi bilo zelo dobro raziskati ali deklaracije vsebujejo pravilno sestavo živil. V ta namen bi bilo potrebno izvesti več laboratorijskih raziskav, s katerimi bi dokazali vsebnost sladkorja, maščob, soli in drugih hranil. To že presega okvir moje raziskovalne naloge in je lahko predlog za nadaljnje delo. Zanimivo bi bilo preveriti tudi razlike med drugimi prehrabnimi izdelki za vzhodni in zahodni trg. Prav tako pa naj bi obstajale razlike tudi med pralnimi praški, mili idr. Zanima me ali se kvaliteta teh izdelkov razlikuje glede na trg, za katerega so narejeni.

Iz lastnih izkušenj in iz rezultatov raziskave menim, da so izdelki narejeni za zahodni trg bolj okusni kot izdelki narejeni za vzhodni trg, zato se mi še vedno postavlja vprašanje o kvaliteti izdelkov za vzhodni trg.

7 POVZETEK

V naših trgovinah lahko najdemo izdelke, ki so narejeni za različne evropske trge. Pri nekaterih se sestava živil pomembno razlikuje, kar lahko opazimo že s preprostim pokušanjem.

Z raziskavo, ki sem jo opravila med osmimi pari izbranih izdelkov (Nutella, Twix, Oreo, Milka, Tuc, Snickers, Fanta, Coca Cola), sem želela ugotoviti ali uporabniki opazijo razliko v sestavi teh živil za vzhodni in zahodni trg.

Živilom sem popisala deklaracije in primerjala njihovo sestavo. Pokuševalci so pokušali pet različnih Nutell iz različnih koncev sveta in pare drugih izbranih izdelkov, enega izdelanega za vzhodni in drugega za zahodni trg. Organoleptične lastnosti izbranih izdelkov so ocenjevali učenci v starosti 14-15 let. Število ocenjevalcev se je gibalo med 40 in 50. Zanimalo me je, kateri izdelki se pokuševalcem zdijo bolj sladki, kateri so jim bolj všeč, zakaj se jim ti izdelki zdijo bolj okusni in kakšna je razlika v okušanju med dečki in deklicami.

Ugotovila sem, da imajo deklice bolj izostren okus za sladko. Pri pokušanju Nutell sem opazila, da sta dečkom najbolj všeč Nutelli, ki sta dostopni v Sloveniji. Večini deklic je bolj všeč Nutella, narejena za zahodni trg ter turška Nutella.

Razlike v količini hranil med določenimi izdelki, izdelanimi za posamezni trg, so bile majhne. Po mnenju proizvajalcev te razlike niso tako pomembne, ker naj bi bile v okviru dovoljenih odstopanj, vendar sem želela potrošnike na to razliko opozoriti.

8 SUMMARY

In our stores we can find products that are made for different European markets. At some foods composition varies considerably, which can be proved with simple tasting.

In a research where I compared eight pairs of selected products (Nutella, Twix, Oreo, Milka, Tuc, Snickers, Fanta, Coca Cola), I wanted to find out whether the users notice the difference in the composition of the products for the Eastern and the Western market.

I listed the products' declarations and compared their composition. The testers tasted five different samples of Nutella from around the world and double samples of other selected products, one manufactured for the Eastern and the other for the Western market. The organoleptic properties of the selected products were evaluated by pupils aged 14 to 15 years. The number of testers ranged between 40 and 50. I was interested in which products seem sweeter to the testers, which they prefer, which they evaluate as tastier and what is the difference in tasting between the boys and the girls.

I have found out that the girls have a sharper taste for sweetness. At Nutella testing, I have noticed that the boys prefer products available in Slovenia, whereas most of the girls prefer Nutella, made for the Western market and Turkish Nutella.

Differences in the amount of nutrients between the products made for a specific market were rather small. According to manufacturers, these differences are irrelevant as they remain within the permitted deviations, nevertheless I want to warn customers about them.

9 ZAHVALA

Iskreno bi se zahvalila mojima mentoricama, Suzani Pustinek in mag. Aniti Povše, za pomoč, svetovanje, podporo in potrpežljivost z mano pri izdelavi raziskovalne naloge.

Zahvaljujem se tudi vsem mojim sošolcem za pomoč pri izvajanju poskusov. Za pregled angleških prevodov se zahvaljujem prof. Andreji Majcen Mrkonjič. Rada bi se zahvalila svoji družini za pomoč pri premagovanju težav, spodbudo in veliko moralno podporo pri izdelovanju te naloge. Še posebej se zahvaljujem svoji babici Heleni Djordjević, Dušanu Simeunoviću in Dejanu Vinčiću za priskrbljene Nutelle iz ZDA, Rusije in Turčije.

10 LITERATURA

- ~ Coca Cola
<http://www.coca-cola.si/sl/home/> (24. 10. 2017).
- ~ Deklariranje produktov
<https://mladipodjetnik.si/podjetniski-koticek/racunovodstvo/deklariranje-produktov>
(15. 10. 2017).
- ~ Fanta
<https://sl.wikipedia.org/wiki/Fanta> (24. 10. 2017).
- ~ Kocbek, D. 14. 7. 2017. Na trgovskih policah: za Slovence slabši izdelki kot za Avstrijce. V reviji Večer.
- ~ Kocbek, D. 13. 10. 2017. Vzhod noče biti »smetnjak Evrope«. V reviji Večer.
- ~ Milka
<https://en.wikipedia.org/wiki/Milka> (24. 10. 2017).
- ~ Mlečna čokolada Milka
<http://www.milka.com> (24. 10. 2017).
- ~ Nutella
<https://sl.wikipedia.org/wiki/Nutella> (24. 10. 2017).
- ~ Oreo
<https://en.wikipedia.org/wiki/Oreo> (24. 10. 2017).
- ~ Pijača Coca Cola
<https://sl.wikipedia.org/wiki/Coca-Cola> (24. 10. 2017).
- ~ Pravilnik o splošnem označevanju predpakiranih živil
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV12119> (5. 11. 2017).
- ~ Prijatelj Videmšek M. 16. 5. 2017. Velikih razlik med živili za vzhodni in zahodni trg ni. V reviji Delo.
- ~ Primerjava živil
<https://mojefinance.finance.si/8336335?cctest&> (20. 11. 2017).
- ~ Slovenska uprava testirala živila za zahodni in vzhodni trg

<http://novice.svet24.si/clanek/novice/slovenija/591b1ddc73884/slovinci-testirali-zivila-za-zahodni-in-vzhodni-trg-to-so-ugotovitve> (12. 11. 2017).

~ Snickers

<https://en.wikipedia.org/wiki/Snickers> (24. 10. 2017).

~ Tuc

[https://en.wikipedia.org/wiki/TUC_\(cracker\)](https://en.wikipedia.org/wiki/TUC_(cracker)) (24. 10. 2017).

~ Twix

<https://en.wikipedia.org/wiki/Twix> (24. 10. 2017).

~ Uradno: Pozor, ko kupujete te izdelke

<https://www.zurnal24.si/slovenija/uradno-pozor-ko-kupujete-te-izdelke-293828> (14. julij 2017).

~ Vse o Nutelli

<https://www.nutella.com/sl/hrsl> (24. 10. 2017).

